

Afskrift og korrekturlæsning af primærkilder

Om hvorfor en grundig førstekorrektur af egen afskrift mod originalen er nødvendig

De, der har afskrevet en del primærkilder, skriver hurtigt og direkte ind på deres PC. Men hvor nøjagtig man end er, opstår der *altid* fejl. Et problem er at PC'erne narrer os lidt, for det ser så godt og flot ud på skærmen, men faktum er, at man læser anderledes på en skærm end på papir, for man får ikke lige meget med som på en papirudskrift. Dette er bare en grund til, at man ikke opdager egne afskriftsfejl. Dette lille notat handler om de typer fejl man *ikke* opdager ved en hurtig gennemlæsning på skærmen.

Her følger en oversigt over de tre oftest forekommende typer fejl under afskrift af primærkilder. Det er fejl *alle* laver, selv de mest erfarne, og det som er årsagen til, at en grundig førstekorrektur mod originalen altid er nødvendig.

1. Slåfejl

Der er tre typer almindelige slåfejl. Den ene er at man slår for let eller for hårdt på en tast, med det resultat, at et tegn mangler eller der kommer et for meget. Der er stor forskel på f.eks. 177 og 1777 rigsdaler. En anden almindelig fejl er at man bytter bogstaver om og skriver f.eks. »stræk« i stedet for »stærk«. Men den aller mest almindelige slåfejl er, at man taster forkert og rammer tasten ved siden af eller ovenfor/nedenfor. Slåfejl med bogstaverne i/o, u/i, c/v, b/v, n/b, m/n, r/t, e/r og d/s forekommer så ofte, at de nok har med udformningen af tastaturet at gøre, eftersom stort set alle har de samme fejl. Mange af disse fejl er ikke altid så nemme at opdage, som f.eks. pronomenet »hand« i stedet for »hans«, eller tallet »ti« i stedet for »to«.

2. Fejllæsning, udeladelse af enkelte ord

Rene afskriftsfejl er også almindelige, at man simpelthen læser forkert, gerne ord der ligner hinanden, f.eks. »efftr«, »offte«, »offr«. Ligeledes udeladelse af enkelte småord. Den ofte krøllede sætningsstruktur gør, at man i det øjeblik man skriver af, ikke altid har den fulde oversigt over indhold og mening i det man skriver, og så skriver man gerne det man *tror* der står. Somme tider kan der findes ord, der er helt uforståelige, og som man skriver som »....(?)«, med eller uden nogen af de bogstaver man føler sig rimeligt sikker på. Under korrektoren får man det aller meste af dette med. Man får sammenhæng i indholdet, og opdager af den grund både fejllæsning og udeladelse af enkelte ord, og man forstår ofte de ord, der først var helt uforståelige.

3. »Liniespring« – Udeladelse af længere dele tekst

Den utvivlsomt mest lumske fejl, er når man springer en eller flere linier over, en type fejl der så at sige er umulig at opdage uden grundig korrekturlæsning. Det sker, når det samme ord findes to steder nær hinanden i en tekst. Når man tager blikket bort fra originalen et øjeblik, efter man har skrevet det første ord, og så vender tilbage, fortsætter man på det andet ord og udelader det, der står imellem. Her er et illustrerende eksempel jeg selv lavede en gang, hvor den understregede del af teksten er den, jeg udelod:

..... hid i rette Jnndsteffnnt, itt Quind-
folch Nafnlig Giertrudt Lauridzdaatter formedellst
Leyermaall med enn perßonn Nafnlig Laurids
Lauridßenn, da verende paa Barcheland, begaad,
menn hand nu boer paa Kølluig i Strand sogen.

Dette eksempel er typisk. Det er her de to ord »paa« nær ved hinanden på hver sin linie og efterfulgt af et stednavn, som gjorde at jeg fortsatte på det forkerte sted. Læg særligt mærke til, at *teksten er fuldt ud meningsfuld uden den understregede passage*. Af den grund er denne type fejl meget svære at opdage, hvis man kun skimmer en tekst efter afskrivning, uden at se på originalen samtidig. Fejlen i eksemplet havde jeg aldrig opdaget, hvis jeg ikke havde læst grundig korrektur ord for ord mod originalen. Her var bare en enkelt linie udeladt, men det kan godt være flere linier. En rundspørge blandt erfarne afskrivere viser, at denne fejl opstår gennemsnitligt omtrent en gang for hver 1½ - 2 originalsider, varierende efter hvor tætskrevet originalen er, og hvor hurtigt man skriver af.

Efter at man har skrevet nogle afsnit eller sider af, er det derfor nødvendigt med en grundig førstekorrektur mod originalen, hvor man kontrollerer egen afskrift ord for ord, linie for linie. Der findes dem, som mener dette går let på skærmen, men min erfaring er, at papirudskrift af afskriften er sikrere og tager desuden mindre tid. For dem der tror de ikke laver fejl, vil jeg tilråde at læse korrektur på to-tre sider af egen afskrift for at tjekke egen fejlfrekvens. Jeg tror de, der ikke har gjort dette før, vil få sig en overraskelse....